

УДК: 378: [342. 813: 373. 2]

DOI: 10.33216/2220-6310/2025-111-1-144-156

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

М. В. Роганова

ORCID 0000-0003-3616-2282

У статті розкривається проблема формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти як складової їх професійної підготовки до наукової роботи. Зазначено, що для якісної підготовки майбутнього педагога дошкільної освіти важливо розвивати навички професійно-наукової діяльності, які відкривають можливість застосування методів дослідницького навчання і сприяє поглибленню професійної спрямованості освіти через аналіз актуальних проблемних ситуацій, що формує самостійність, ініціативність і творче мислення. Дано визначення дослідницької компетентності педагога дошкільної освіти як комплексу мотивацій, знань, умінь, навичок та особистісних якостей, що забезпечують успішне виконання всіх етапів інноваційної професійної діяльності, починаючи від моделювання та прогнозування до впровадження нововведень у галузі дошкільної освіти. Визначено аспекти, які сприяють формуванню науково-дослідницької компетентності, зокрема виявлення та формулювання проблеми, визначення цілей дослідження; аргументація актуальності, новизни і значущості дослідницьких завдань; розробка гіпотез і складання плану дослідження; освоєння і застосування нових методів дослідження, розширення знань; проведення досліджень і представлення результатів роботи. Для вирішення завдань формування дослідницької компетентності запропоновано введення окремих дидактичних одиниць до освітніх компонентів «Основи науково-педагогічних досліджень» та «Теорія та технологія науково-педагогічних досліджень», які формують у майбутніх педагогів дошкільної освіти дослідницькі вміння такі як: об'єднання інтелектуальних знань і практичних навичок, що дозволяють здобувачам освіти самостійно спостерігати, узагальнювати, аналізувати процеси і явища навколишньої дійсності та сприяють здатності набувати нових знань і застосовувати їх відповідно до певної мети дослідницької діяльності в дошкільних закладах освіти.

***Ключові слова:** компетентнісний підхід, дослідницька компетентність, дослідницькі навички, педагог дошкільної освіти, педагогічні заклади вищої освіти.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями.

Розвиток сучасного суспільства, що супроводжується зміною соціального устрою, висуває нові вимоги до вищої освіти, які орієнтовані, у першу чергу, на проектування та організацію навчального процесу таким чином, щоб були враховані потреби майбутніх фахівців у розвитку їх творчого потенціалу, а також у підготовці до успішного функціонування в нестандартних ситуаціях.

У сучасному контексті, де освіта займає особливе місце в суспільстві, підвищується значення впровадження компетентнісного підходу в підготовці майбутніх педагогів дошкільної освіти. Це зумовлює підвищення вимог до якості професійної підготовки фахівців у педагогічних закладах вищої освіти, що робить дану проблему особливо актуальною. На сьогоднішній день актуальним залишається питання рівня їхньої професійно-дослідницької компетентності, яке безпосередньо впливає на ефективність освітньо-виховного процесу, а також на розвиток та формування особистості дитини (Козак, 2014).

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, і на які спирається автор

Ряд дослідників, серед яких О. Пометун, С. Сисоєва, І. Бабина, І. Драч, О. Локшина, О. Овчарук, Г. Терещук, Я. Кодлюк, К. Рудніцька та інші, вивчали природу компетентнісного підходу і методи його впровадження в систему вищої освіти. Зокрема К. Рудніцька підкреслювала критичну важливість підготовки викладача, здатного конкурувати на ринку праці – компетентного та висококваліфікованого спеціаліста відповідного профілю, який вільно володіє своєю професією, здатен орієнтуватися у суміжних сферах діяльності, а також готовий до постійного професійного розвитку і підвищення своєї соціальної та професійної мобільності (Рудніцька, 2016).

У часи, коли ефективне використання людських ресурсів стає ключовим у різних сферах діяльності, особлива увага приділяється розвитку професійно-дослідницької компетентності майбутніх освітян, що, безумовно пов'язано з формування творчої особистості майбутніх фахівців. Успішний педагог у сфері дошкільної освіти повинен бути готовий не лише опановувати новітні технології та адаптуватися до змін, але й активно займатися самостійною освітою та науковою діяльністю для підвищення свого професійного рівня. Такий педагог має проявляти ініціативу у

дослідній діяльності та впроваджувати нові педагогічні підходи у свою роботу з дітьми.

У сучасному науковому середовищі темі розвитку творчої особистості присвячено значну увагу. Розширюється перелік концепцій та освітніх програм, які ставлять одним з головних завдань формування дослідницької компетентності. Це включає розвиток творчих здібностей, посилення пізнавальної активності та інтересу до нових технологій і розробок у галузі педагогічної науки, а також формування глобальної дослідницької установки як ключової якості особистості сучасного педагога. Творчість розглядається з точки зору цілісності особистості, а також через призму діяльності, пізнавальної активності, самореалізації та індивідуальних особливостей особистісного розвитку. Принципи і педагогічні підходи до розвитку дослідницьких навичок особистості ретельно аналізуються в педагогіці. Принципи і педагогічні підходи до розвитку дослідницьких навичок особистості ретельно аналізують: (Антонова, 2013; Беленька, 2011; Василенко, 2019; Волинець, 2015; Волинець, & Стаднік, 2017; Вербицький, 2012; Грудинін, 2019; Козак, 2014; Макаренко, 2017; Солошич, 2020; Сисоєва, & Козак, 2016).

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття.

Для підготовки майбутнього педагога дошкільної освіти важливо не тільки забезпечення формування компетенцій, що відповідають вимогам стандарту, а й розвиненість навичок пізнавальної діяльності, таких як самостійність, ініціативність і творче мислення. Участь студентів у науково-дослідній роботі є ключовим елементом цієї підготовки, що, безперечно сприяє вирішенню професійних завдань. Науково-дослідна діяльність відкриває можливість застосування методів проблемного навчання і сприяє поглибленню професійної спрямованості освіти через аналіз проблемних ситуацій, що у подальшому стають підґрунтям для наукової роботи. Це дозволяє готувати фахівців з високорозвиненим творчим потенціалом (Беленька, 2011). Слід особливо підкреслити, що тільки ширший інтерес студентів до участі в дослідженнях сприяє формуванню необхідних умінь і навичок дослідницької компетентності.

Метою статті є висвітлення проблеми формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти; визначення сутності та структури поняття «дослідницька компетентність педагога дошкільної освіти» та умов ефективності формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти в процесі фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів.

Готовність майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності є інтегральною характеристикою їхньої педагогічної зрілості, що безпосередньо пов'язана з рівнем сформованості дослідницьких умінь і навичок. Саме розвиток дослідницького потенціалу майбутніх педагогів виступає ключовою умовою ефективного виконання професійних функцій, зокрема організації пошуково-пізнавальної діяльності з дітьми дошкільного віку, вирішення педагогічних завдань інноваційного характеру та забезпечення якісної трансформації освітнього середовища. У цьому контексті виникає об'єктивна потреба у науковому обґрунтуванні та практичному забезпеченні процесу оптимізації формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти в умовах сучасного закладу вищої освіти.

Компетентнісний підхід у сучасній освіті розглядається як визначальний методологічний орієнтир, що забезпечує підвищення рівня професійної підготовленості особистості та її здатності ефективно реалізовувати різні види діяльності в умовах постійних соціокультурних трансформацій. У цьому контексті доцільно погодитися з концептуальною позицією академіка І. Д. Беха, який акцентує на тому, що компетентнісний підхід має бути спрямований на досягнення вищого рівня сформованості компетентності, що ґрунтується на єдності когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного компонентів (Бех, 2017).

Такий рівень компетентності відображає науково обґрунтовану інтеграцію знання і дії, де теоретична орієнтація особистості слугує основою для раціонального, морально виправданого та цілеспрямованого практичного втілення. Це передбачає розвиток інтелектуально-моральної саморегуляції суб'єкта, здатного до ефективного вирішення комплексу життєвих і професійних завдань. Як зазначає О. Мерзликін, ключовими чинниками такого рівня компетентності є наявність розвиненої мотиваційної сфери особистості, де домінує прагнення до самореалізації, переживання почуття особистої гідності, а також сформованість широкої системи соціально значущих мотивів, які визначають не лише поведінкові прояви, але й стратегічну орієнтацію професійної діяльності (Мерзликін, 2016).

Сучасна система вищої педагогічної освіти має здійснювати перехід від традиційних, стандартизованих форм професійної підготовки до більш гнучких, адаптивних моделей, здатних забезпечити формування фахівців, які відповідають вимогам динамічного ринку праці. Такий підхід передбачає підготовку педагогів, спроможних до ефективної адаптації в умовах змін, прийняття рішень в ситуаціях невизначеності, творчого підходу до

розв'язання професійних завдань, а також володіння високим рівнем культури мислення.

У контексті інноваційних досліджень педагогіки вищої школи, які акцентують увагу на пріоритетності компетентнісного підходу (Спіцин, 2003), особливої значущості набуває переорієнтація освітнього процесу на розвиток особистісного потенціалу майбутніх фахівців, зокрема їхньої здатності діяти продуктивно в умовах нестандартності, складності та невизначеності. У цьому зв'язку визначальне місце належить формуванню дослідницької компетентності, яка виступає не лише інструментом оволодіння сучасними методами науково-педагогічного пошуку, але й ключовим чинником професійної майстерності педагога нового покоління.

Дослідницька компетентність є інтегративною якістю особистості, що виражається в здатності самостійно вирішувати дослідницькі завдання, володіти технологіями дослідницької роботи і визнавати цінність даних навичок у професійній діяльності. У цьому контексті виділяються виконавські та науково-дослідні компетенції. Виконавські дослідницькі компетенції включають наступні навички: аналіз інформації та критична оцінка для вирішення завдань; вивчення різних підходів і методів для вирішення завдань; збір і порівняння даних для підготовки рефератів, звітів і доповідей; оцінка результатів діяльності; моделювання процесів. Науково-дослідні компетенції припускають наявність таких здібностей як от: виявлення та формулювання проблеми, визначення цілей дослідження; аргументація актуальності, новизни і значущості дослідницьких завдань; розробка гіпотез і складання плану дослідження; освоєння і застосування нових методів дослідження, розширення знань; проведення досліджень і представлення результатів роботи.

На підставі запропонованих наукових позицій, дослідницька компетентність педагога дошкільної освіти визначається як *комплекс мотивацій, знань, умінь, навичок та особистісних якостей, що забезпечує успішне виконання всіх етапів інноваційної професійної діяльності, починаючи від моделювання та прогнозування до впровадження нововведень у галузі дошкільної освіти.*

Компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів дошкільної освіти окреслює низку ключових принципів, які визначають методологічні засади формування дослідницьких умінь. Серед них особливе значення мають: принцип єдності свідомості та діяльності, що забезпечує цілісне сприйняття дослідницької активності як форми внутрішньої мотивації; принцип поетапного засвоєння діяльності, який передбачає поступове ускладнення навчально-дослідницьких завдань відповідно до рівня сформованості компетентностей; а також принцип інтеріоризації-

екстеріоризації, який сприяє переходу зовнішніх дій у внутрішні психічні структури й навпаки, формуючи рефлексивну здатність до аналізу й узагальнення.

Таким чином, наше дослідження ґрунтується на ідеї, що досвід професійно-дослідницької діяльності може бути освоєний майбутніми педагогами дошкільної освіти лише за їх активної участі в процесі створення та впровадження інновацій у своїй діяльності. Ми вважаємо, що формування дослідницьких умінь у майбутніх педагогів дошкільної освіти здатне створити нового конкурентоспроможного і компетентного фахівця, який буде творцем науково-дослідної культури.

Поняття «дослідницькі вміння» у контексті професійної підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти розглядається як інтегративне утворення, що поєднує інтелектуальні знання та практичні навички, які забезпечують здатність особистості самостійно спостерігати, аналізувати, узагальнювати інформацію про процеси і явища навколишньої дійсності. Ці вміння охоплюють не лише здатність до набуття нових знань, а й до їх цілеспрямованого застосування у рамках дослідницької діяльності, з урахуванням специфіки професійного контексту. Успішність реалізації зазначеного завдання, як справедливо зазначає В. Шейко, зумовлена гармонійною взаємодією мотиваційно-ціннісного, змістовно-процесуального та дослідницького компонентів освітнього процесу, що забезпечують цілісне формування дослідницьких умінь у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (Шейко, 2008).

Розвиток дослідницької компетентності має здійснюватися поетапно, з особливим акцентом на взаємозв'язок між різними компонентами такої компетентності, включаючи ціннісно-мотиваційний, когнітивний, змістовний, комунікативний і рефлексивний аспекти. Найбільший розвиток останніх трьох компонентів відбувається в процесі участі здобувачів освіти у науково-дослідній діяльності. При цьому студенти набувають навичок аргументації, обґрунтування та захисту своїх рішень, публічного представлення та захисту результатів роботи, а також усвідомлюють себе суб'єктами дослідницької діяльності, розвивають здібності до самоаналізу та оцінки своєї готовності до вирішення дослідницьких завдань.

Ключовий аспект науково-дослідної роботи студентів полягає в індивідуальному підході до організації дослідження. Внутрішні мотиваційні чинники, які складають основу дослідницької діяльності, є виключно індивідуальними і містять у собі інтерес до роботи, прагнення до придбання нових знань і навичок, прагнення до самостійного досягнення результату і подолання труднощів, що виникають у процесі роботи. Ці внутрішні мотиви

визначають особистісні та емоційні переживання пізнавальної потреби майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Важливим є також врахування індивідуально-психологічних характеристик студентів при їх залученні до науково-дослідної роботи. До таких характеристик відносяться рівень інтелекту, творчі здібності, навчальна мотивація і впевненість у власній значущості. Однак жодна з цих якостей, ні навіть їх комбінація не гарантують формування стійкої установки на постійне і наполегливе придбання нових знань і професійних навичок в умовах частих або тривалих невдач, які виникають у професійній діяльності, включаючи науково-дослідну роботу.

Обов'язковою складовою дослідницької підготовки здобувачів освіти є активна участь студентів молодших курсів у наукових семінарах, конференціях, круглих столах та інших формах наукової комунікації. Така діяльність сприяє формуванню навичок логічного мислення, розвитку вміння чітко, послідовно й аргументовано викладати власні ідеї, а також стимулює професійне самовдосконалення та інтелектуальне зростання. Участь у науковому дискурсі з перших років навчання відіграє важливу роль у побудові індивідуальної траєкторії розвитку студента як у науковій, так і в загальнокультурній площині, формуючи передумови до набуття стійкої дослідницької мотивації та готовності до інноваційної діяльності.

У процесі професійної підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти на кафедрі дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» до структури навчального плану інтегровано освітній компонент «Основи науково-педагогічних досліджень». Впровадження цього курсу зумовлене необхідністю формування у здобувачів освіти регуляторної основи дослідницької діяльності та вдосконалення їх дослідницьких знань, умінь і навичок відповідно до сучасних вимог освітньої галузі. Метою спецкурсу є створення умов для розвитку дослідницької компетентності студентів, що забезпечується шляхом індивідуалізації навчального процесу, виконання творчих завдань та впровадження особистісно орієнтованих методик формування дослідницьких умінь. Серед основних завдань курсу – міждисциплінарна інтеграція психолого-педагогічних, методичних та науково-дослідницьких знань, розробка ефективних форм і методів навчальної діяльності, спрямованої на оволодіння дослідницькими практиками.

У процесі підготовки магістрів дошкільної освіти важливе місце посідає освітній компонент «Теорія і технологія науково-педагогічних досліджень», спрямований на формування дослідницької культури здобувачів освіти та забезпечення їх поглибленої теоретичної й технологічної підготовки до здійснення науково-дослідницької діяльності

відповідно до актуальних вимог до рівня і якості наукових досліджень у сучасному освітньому просторі.

Метою вивчення цього освітнього компонента є розвиток здатності майбутніх фахівців до самостійного наукового пошуку, опанування принципів дослідницької діяльності, формування аналітичного мислення та вміння застосовувати наукові методи у вирішенні педагогічних проблем. Серед основних завдань цього курсу варто виокремити: ознайомлення здобувачів освіти із засадами організації наукових досліджень в Україні; формування у них знань про сучасні підходи до методології наукового пізнання; розвиток здатності до обґрунтованого вибору напряму наукового пошуку, структурування дослідницького процесу за його основними етапами; опанування методів проведення як теоретичних, так і емпіричних досліджень; формування навичок оформлення результатів наукової праці відповідно до вимог академічної доброчесності та сучасних стандартів наукової комунікації.

Технологія розвитку дослідницьких умінь у майбутніх педагогів, що спеціалізуються на дошкільній освіті, ґрунтується на декількох ключових концептуальних положеннях. По-перше, це орієнтація всіх навчальних дисциплін програми на професійно-педагогічну специфіку, що сприяє цілісному сприйняттю майбутніми фахівцями своєї ролі і завдань в освітній сфері. По-друге, зміст основних курсів професійної та практичної підготовки структурується таким чином, щоб студенти змогли глибше освоїти теоретичні основи організації дослідницької діяльності. Важливим аспектом є досягнення оптимального балансу між теоретичним навчанням і практичними заняттями, що сприяє повноцінній підготовці майбутніх вихователів до дослідницької практики. Також значна увага приділяється самостійній науковій роботі: курсові та бакалаврські проекти, участь у практичних, семінарських, лабораторних заняттях, а також у педагогічних практиках у дошкільних освітніх закладах. Залучення студентів до наукової діяльності здійснюється через участь у наукових гуртках, творчих лабораторіях та студіях, що сприяє розвитку професійних навичок. Особливе значення має використання потенціалу професійних методик в ході професійної підготовки до дослідницької діяльності.

Крім того, система творчого розвитку майбутніх педагогів дошкільної освіти завдяки вивченню спецкурсів дозволяє впроваджувати принципи особистісно орієнтованого підходу, створюючи на заняттях атмосферу, що сприяє генерації нових ідей і особистих творчих підходів. Дослідницька діяльність виступає в якості системоутворювального чинника в навчанні теорії і практики, забезпечуючи інтеграцію діяльнісного і особистісного підходів в комплексному формуванні дослідницьких умінь.

Щороку проходить конференція для здобувачів освіти під назвою «Професіоналізм педагога дошкільної освіти». Її головне завдання полягає у підвищенні творчої активності, зміцненні наукового та професійного рівня молодих фахівців, а також у стимулюванні та подальшому розвитку наукових досліджень серед молодих вчених. Конференція допомагає виявити найактуальніші та перспективні розробки нових дослідників.

Конференція об'єднує як тих, хто тільки починає свій шлях у науці, так і молодих вчених і фахівців, які вже зробили значний внесок у вітчизняну науку і практику. Під час роботи конференції обговорюються та оцінюються сучасні передові рішення з основних проблемних напрямків, визначаються можливі шляхи подальшого розвитку досліджень, які можуть зробити ефективний вплив на розробку та впровадження сучасної дошкільної освіти. Участь допомагає молодим фахівцям у їх професійному зростанні та створює умови для співпраці у сфері інновацій у сфері дошкільної освіти.

Отримані в процесі наукових досліджень знання і навички допомагають здобувачам освіти овоїти сучасні методи пошуку, обробки та використання інформації, оволодіти науковими методами пізнання, а також відстоювати і захищати свої ідеї. Активізація науково-дослідної роботи молодших курсів формує основу для майбутніх досліджень на старших курсах навчання, сприяючи розвитку дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок, що сучасний стан формування дослідницької компетентності у майбутніх педагогів дошкільної освіти демонструє значну кількість наукових досліджень, що висвітлюють проблеми організації дослідницької роботи в педагогічних ЗВО. Це включає розвиток пізнавальної активності студентів і зв'язок цих факторів з дослідницькою діяльністю майбутніх вихователів дошкільних установ. Підтверджено необхідність формування професіоналізму у майбутніх педагогів дошкільної освіти, здатних до дослідницької роботи, в рамках особистісно орієнтованої освіти. Це процес поступового збагачення професійних якостей – інтелектуальних, комунікативних і мотиваційних – у ході професійної підготовки, адаптованої до навчальних курсів у педагогічних ЗВО. Формуючи дослідницьку компетентність, під час навчання важливо забезпечити як стійкість знань і умінь студентів, так і їх гнучкість. Студент повинен не тільки оволодіти певним обсягом знань і навичок, а й навчитися, як і навіщо досліджувати навколишній світ. Аналіз показав, що успіх формування дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти залежить від ефективності створення умов, пошуку нових організаційних форм і методів, що стимулюють розвиток творчої активності та прагнення до дослідницької діяльності серед студентів.

Література

1. Антонова О. Є. До історії становлення дослідницького навчання. *Дослідницький компонент у діяльності загальноосвітніх навчальних закладів та позашкільних закладів освіти: ретроспектива і перспектива*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 лист. 2013 р.). Київ, 2013. С. 6-13.
2. Бех І. Д. Компетентнісний підхід як освітня стратегія. 2017. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8772/1/534%20%D0%91%D0%B5%D1%85.pdf> (дата звернення: 05.04.2025)
3. Беленька Г. В. Формування професійної компетентності сучасного вихователя дошкільного навчального закладу: монографія. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2011. 320 с. С. 9-67.
4. Василенко К. Дослідницька компетентність майбутнього вчителя початкових класів: структурні компоненти. *Освітній простір України*. 2019. № 16. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/view/2502>.
5. Вербицький В. В. Дослідницька компетентність старшокласників як засіб формування особистості. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*. 2012. Вип. 2. С. 43-47.
6. Волинець Ю.О. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до дослідницької діяльності. Підготовка майбутніх вихователів до роботи з дітьми дошкільного віку: компетентнісний підхід: моногр.; за заг. ред. Г.В. Беленької, О.А. Половіної. Умань: ВПЦ «Візаві», 2015. С. 161-181.
7. Волинець Ю.О., Стаднік Н.В. Формування професійно-дослідницької компетентності майбутніх педагогів дошкільної освіти. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2017. Вип. 17. – С. 153-157.
8. Грудинін Б. О. Теоретико-методичні засади розвитку дослідницької компетентності учнів ліцею у процесі навчання фізики: дис... д-ра пед. наук: 13.00.02. Київ, 2019. 547 с.
9. Козак Л. В. Формування дослідницької компетенції майбутніх викладачів дошкільної педагогіки і психології. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2014. Випуск 1-2. С. 55-60.
10. Макаренко О. В. Формування дослідницької компетентності майбутніх лікарів у процесі вивчення природничих дисциплін: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Кропивницький, 2017. 22 с.
11. Мерзликін О. В. Хмарні технології як засіб формування дослідницьких компетентностей старшокласників у процесі профільного навчання фізики: дис... канд. пед. наук: 13.00.10. Київ, 2016. 341 с.
12. Рудніцька К. В. Сутність понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «компетенція», «професійна компетентність» у світлі сучасної освітньої парадигми. *Науковий вісник Ужгородського університету. Педагогіка. Соціальна робота*. 2016. Вип. 1 (38). С. 241-244.
13. Сисоєва С. О., Козак Л. В. Розвиток дослідницької компетентності викладачів вищої школи: навч. посіб. Київ: ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2016. 156 с.

14. Солошич І. О. Дидактичні засади формування науково-дослідницької компетентності студентів екологічних спеціальностей: дис... д-ра пед. наук: 13.00.09. Полтава, 2020. 581 с.
15. Спіцин Є. С. Методика організації науково-дослідної роботи студентів у вищому закладі освіти. К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 120 с.
16. Шейко В. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. підручник / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. К.: Знання, 2008. 310 с

References

1. Antonova O. Ye. (2013) Do istorii stanovlennia doslidnytskoho navchannia [Before the history of the formation of the pre-last science.]. *Doslidnytskyi komponent u diialnosti zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv ta pozashkilnykh zakladiv osvity: retrospektyva i perspektyva: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (m. Kyiv, 21 lyst. 2013 r.)*. Kyiv, S. 6-13. (ukr)
2. Bekh I. D. (2017) Kompetentnisnyi pidkhid yak osvitnia stratehiia [Competency-based approach as an educational strategy]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/8772/1/534%20%D0%91%D0%B5%D1%85.pdf> (date of appeal: 05.04.2025) (ukr)
3. Bieliienka H. V. (2011) Formuvannia profesiinoi kompetentnosti suchasnoho vykhovatel'ia doshkilnoho navchalnoho zakladu [Formation of professional competence of a modern preschool teacher]: monohrafiia. K.: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 320 s. S. 9-67. (ukr)
4. Vasylenko K. (2019). Doslidnytska kompetentnist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: strukturni komponenty. [Research competence of a future primary school teacher: structural components]. *Osvitnii prostir Ukrainy*. № 16. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/esu/article/view/2502>. (ukr)
5. Verbytskyi V. V. (2012). Doslidnytska kompetentnist starshoklasnykiv yak zasib formuvannia osobystosti [Research competence of high school students as a means of personality formation]. *Suchasnyi vykhovnyi protses: sutnist ta innovatsiyni potentsial*. Vyp. 2. S. 43-47. (ukr)
6. Volynets Yu.O. (2015) Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv do doslidnytskoi diialnosti. Pidhotovka maibutnikh vykhovateliv do roboty z ditmy doshkilnoho viku: kompetentnisnyi pidkhid [Preparing future teachers of preschool educational institutions for research activities. Preparing future teachers for work with preschool children: a competency-based approach]: monohr.; za zah. red. H.V. Bieliienkoi, O.A. Polovinoi. Uman: VPTs «Vizavi», S. 161-181. (ukr)
7. Volynets Yu.O., Stadnik N.V. (2017). Formuvannia profesiino-doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv doshkilnoi osvity [Formation of professional and research competence of future preschool teachers]. *Onovlennia zmistu, form ta metodiv navchannia i vykhovannia v zakladakh osvity*. Vyp. 17. - S. 153-157. (ukr)
8. Hrudynin B. O. (2019). Teoretyko-metodychni zasady rozvytku doslidnytskoi kompetentnosti uchniv litseiu u protsesi navchannia fizyky [Theoretical and methodological principles of developing research competence of lyceum students in the process of teaching physics]: dys... d-ra ped. nauk: 13.00.02. Kyiv, 547 s. (ukr)

9. Kozak L. V. (2014). Formuvannia doslidnytskoi kompetentsii maibutnikh vykladachiv doshkilnoi pedahohiky i psykhologhii [Formation of research competence of future teachers of preschool pedagogy and psychology]. *Neperervna profesiina osvita: teoriia i praktyka*. Vypusk 1-2. C. 55-60. (ukr)
10. Makarenko O. V. (2017). Formuvannia doslidnytskoi kompetentnosti maibutnikh likariv u protsesi vyvchennia pryrodnych dystrylin [Formation of research competence of future doctors in the process of studying natural sciences]: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.04. Kropyvnytskyi, 22 s. (ukr)
11. Merzlykin O. V. (2016). Khmarni tekhnolohii yak zasib formuvannia doslidnytskykh kompetentnosti starshoklasnykiv u protsesi profilnoho navchannia fizyky [Cloud technologies as a means of forming research competencies of high school students in the process of specialized physics education]: dys... kand. ped. nauk: 13.00.10. Kyiv, 341 s. (ukr)
12. Rudnitska K. V. (2016). Sutnist poniat «kompetentnisnyi pidkhid», «kompetentnist», «kompetentsiia», «profesiina kompetentnist» u svitli suchasnoi osvitnoi paradyhmy [The essence of the concepts of «competence approach», «competence», «competence», «professional competence» in the light of the modern educational paradigm]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Pedahohika. Sotsialna robota*. Vyp. 1 (38). S. 241-244. (ukr)
13. Sysoieva S. O., Kozak L. V. (2016). Rozvytok doslidnytskoi kompetentnosti vykladachiv vyshchoi shkoly [Development of research competence of higher education teachers]: navch. posib. Kyiv: TOV «Vydavnyche pidpriemstvo «EDELVEIS», 156 s. (ukr)
14. Soloshych I. O. (2020). Dydaktychni zasady formuvannia naukovo-doslidnytskoi kompetentnosti studentiv ekolohichnykh spetsialnosti [Didactic principles of forming scientific and research competence of students of environmental specialties]: dys... d-ra ped. nauk: 13.00.09. Poltava, 581 s. (ukr)
15. Spitsyn Ye. S. (2003). Metodyka orhanizatsii naukovo-doslidnoi roboty studentiv u vyshchomu zakladi osvity [Methodology for organizing students' research work in a higher education institution]. K.: Vyd. tsentr KNLU, 120 s. (ukr)
16. Sheiko V. M. (2008). Orhanizatsiia ta metodyka naukovo-doslidnytskoi diialnosti [Organization and methodology of scientific research activities]. pidruchnyk / V. M. Sheiko, N. M. Kushnarenko. K.: Znannia, 310 s (ukr)

FORMATION OF RESEARCH COMPETENCE OF FUTURE PRESCHOOL TEACHERS IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING

M. V. Roganova

The article reveals the problem of forming the research competence of future preschool teachers as a component of their professional preparation for scientific work. It is noted that for the training of future preschool teachers it is important to develop skills of professional and scientific activity, as it opens up the possibility of using research teaching

methods and contributes to the deepening of the professional orientation of education through the analysis of current problem situations and forms independence, initiative and creative thinking. The research competence of preschool teacher is defined as a set of motivations, knowledge, skills, abilities and personal qualities that ensure the successful implementation of all stages of innovative professional activity, from modeling and forecasting to the introduction of innovations in the field of preschool education. The aspects that contribute to the formation of research competence are identified, in particular, identifying and formulating the problem, defining research objectives; argumentation of the relevance, novelty and significance of research tasks; development of hypotheses and drawing up a research plan; development and application of new research methods, expanding knowledge; conducting research and presenting work results. To solve the problems of forming research competence, it is proposed to introduce separate didactic units in the educational components «Fundamentals of Scientific and Pedagogical Research» and «Theory and Technology of Scientific and Pedagogical Research», which form future preschool teachers' research skills as a combination of intellectual knowledge and practical skills that allow students to independently observe, generalize, analyze the processes and phenomena of the surrounding reality and promote the ability to acquire new knowledge and applications.

Keywords: *competence-based approach, research competence, research skills, preschool teacher, pedagogical institutions of higher education.*

Роганова Марина Вікторівна – професор кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради (м. Харків, Україна). E-mail: marinavik@ukr.net

Roganova Maryna Viktorivna – Head of the Department of Theories and Methodology of Preschool Formation of Municipal Establishment «Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy» of Kharkiv Regional Council (Kharkiv, Ukraine). E-mail: marinavik@ukr.net